

د افغانستان د حقوق پوهانو سراسری ټولنه

انجمن سراسری حقوق دانان افغانستان

Global Jurist Association of Afghanistan

افغانستان ننگ قورلولوشي اوچون چاغري!

هشتم فبروري ۲۰۲۴ ميلادي

۱۹ دلو ۱۴۰۲ هـ. ش

حی یاداشی عدالتی تنگری عالی لقی بیلن

شوییل فبروري ایی نینگ ایکیچی یریمیده افغانستان باره سیده یرلشگن ملت لر قورلولوشي ، دوحه شهری بولگن قطر نینگ باش کینتی ده. بیر ییغین تشکیل قیلیب ،بو ییغینده افغانستان توغریسیده انچه مهم قرار لر اینماقده دیر.

افغانستان حقوقچیلر بیرلیگی،مظلوم وایزیلگن خلقی میزنینگ مدعی العمومی صفتیده،هیچ بیر قندی دیر. الدیندن مولجه لنگن نسخه لر گه اعتبار بیر مسدن،اولکه میز ملی منفعتینی کوزده توتوب ،اولکه میز نینگ بوکونگی واقعیت لر یگه ته یه نیب ،خلق قیین چیلکری وسوراغرینی توغریدن افاده ایتماقده دیر. خلقیمیز نینگ سونگی ییلر ،اینیقسه بو ایکی یریم ییل دوامیده دچار بولگن مصیبتلری واونینگ اصلی عامل وسببلرینی مسلک وتخصصیمیز گه ماس ،علمی بیر شکلده اورگنیب سوراغری ،وچیقیش یوللرینی قوی ده گیچه عرض ایتماقده میز:

ایا افغانستانده دولت بارمی ؟

-نیگه بو ایکی یریم ییل دوامیده ،اولکه میز ده دولت بولمسلیگیدن ،سیاسی وتاریخی هویتیمیز ضعیف له شیب باماقده دیر؟

-ایا دنیا نقشه سیده مشروع دولت گه ایگه بولمه گن ،خلق ارا جامعه سیدن. تشقیری بیر دولت بارمی ؟

-نیگه طالبان اداره سی بو ایکی یریم ییل دوامیده ،اولکه ده جاری بولگن بو (،حقوقی بحران) نی حل قیله

المه ی، مشروعیت صاحبی بولمه دی ؟
نیگه هنوز هم افغانستان، اولکه میز نینگ بقا سی، خلقی میز نینگ تیمل (ینیادی) ارزوسی بولگن، ایرکین
لیک، عدالت و مصوون لیک دن اوزاق ه توتیلماقده دیر ؟

نیگه افغانستان خلق ارا مناسبتر دن تشقیری قالب دنیا ده مرسوم ایلشکی (ارتباطات) لردن ایری
توتولماقده دیر؟ بیرلشمیش ملتر. امنیت شورا سی نینگ راپوریگه کوره خلق ارا تروریزم اوچون مصوون
بیر سیغناق بولمیش حالده دیر. شوسب دن قوشنی اولکه لروبرچه جهان اوچون، قورقیش منبعی گه
ایله نیب قالمیش دیر.

-حال بوکه اولکه ده فقر (کفر بولاغی) بلاسی کون سه یین بیداد قیلماقده دیر. شو سببدن بشری
فاجعه، اقتصادی بوکولمیش، توپلو سورگونلیک، ایشسیز لیک، میلیون لر انسان جانینی تهلیکه استیده
الماقده دیر، اما طالب لر نینگ زعیم لری، موزلنگن ایش گه یره مس حرکتلری بیلن دین بهانه سی ارکه
سیده، حجاب وسقال بیلن شغوله نیب، جنسیت اپارتاید یگه اسله نیب خلقی میز نینگ یریم نفوسینی
اورگنیش وایش حتی دن محروم سقلماقده لر.

طالبان رژیمی تک گروهی، تک صنفی، تک جنسیتی خصوصیتی بیلن، اوشبو مدت ده، مملکت اداره
سی، وبرچه ایشلر نی، اسلام شریعتی پرده سی استیده، خلق نینگ اساسی حق لریگه قزشی قولنماقده
دیر. طبیعی گه بو برچه مظالم، وحق سیز لیک لر نی، قانون محور وعدالت گه تیانگن کوچلی بیر دولت
ارقه لی حل قیلیش ممکن

بوله دی. بویله بیر دولت، یلغوز بیر انه ساسا گه بنا بولگن بیرقانون حاکمیتی ارکه عملی بوله اله
دی. وخلق حاکمیتی، مردم نینگ دینی ارزشلری، وخلق ارا نورم لر گه تیانیب، مشروعیت یولینی اچماقده
ایریشه ده. بو ملی ارمانگه ایریش ماق، و بو بحران نی کنترول ایتماق، یلغوز، ملت نینگ دینی عقیده سی
وعرف وعادت لری گه ماس بیر انه یاسا (قانون اساسی) نینگ اورته کیلتیریشیدن باشقه یولی یوق کورینه
دی. ۲۱ نچی یوزبیل ده افغانستانی خلق ارا جامعه سیگه باغلنیشی، تیک بیر اناساسا ارکه لی ممکن
دیر. انه یاسا ملی وثیقه صفتیده اولکه نی بیرلشگن ملتر منشوری، وخلق ارا میثاق لر گه باغلی لیگینی
ضمانت قیلیب، دنیا بویچه برچه خلق ارا اقتصادی، فرهنگی اویشمه لر بیلن ارتباط تامین قیلدیشی گه
وسيله بوله دی.

انه یاسا نینگ انفاذی، بو استبداد، و مینچیلیککه قرشی بنیادی بیر ضریه دیر، که حقیقی اقتدار نینگ
بولینبیشیگه (تیک، یایرلگن _ افقی، عمودی)، دولت اوچله ارگانی نینگ ایریلیشی گه، مرکز ومحله لره
سیده دگی مناسبتر نی توغری و دقیق شکلیده انتظام بیریشیگه عامل بولیب، خلق اراده سینی دولت
اداره لریگه یانسیمه (انعکاس) سینی دموکراتیک روشده تامین له یدی.

انه یاسا برچه ملت اوچون تیک بیر ضمانت دیرکه حکومت وملت نی بیر لشتیریپ، جامعه نی حقیقی
ثباتگه ایریشیشی نی تامین قیله دی. انه یاسا، دولت صلاحیت لری وملت مکلفیتلرینی انیق لیش بیلن
شهروند لر نینگ حق واوزگورلیک (ازادی) لرینی تعریف قیله دی. واونینگ سایه سیده اقتدار
ومخالفت اره سیده گی مسأله لرد موکراتیک روشده مطرح بولیب، مشروع حق و حقوق تامین بوله دی.
افغانستان مستقل بیر مملکت بولگن حالده، مختلف قوملر ومذهب لر دن تشکیل تاپگن، اولر نی بیر
لشتیره دیگن بیوک بیر ملی سایه بانگه احتیاجی بار. که بو عنصر لرانچه زمانلر دن بویان، ازانچه قطب
لشگن و شیشیرتیریلگن و ازاقلشتیریلگن بولیب، بوانه یاسا سایه سیده، برچه ملیتلر، مذهب لر، توشونچه
لرگه منسوب، پادشاه زمانیدن تا طالبنگه چه بولگن ایری لیک لر نی بیر لشتیریپ، عموم خلقنی بیر بیریکه
انتیگره ایتیب. حق و حقوق لرینی تینگ شکلده تامین لشگه ضامن بولیشه دی..

انه ساسا نینگ انفاذی، قانون حاکمیتینی تامین لش، خلقی میز اوچون کیچمیش دن (مشروطه طلب لردن)
قالمیش اینگ بویوک ایستک دیر، که بویولده جان بیریب کورشیب کیلگن اجدادی میز دن قالگن میراث
سنه له دی.

طالب لر رهبر لیگی بو قوی دگی سوراغ لر گه دقت قیلش لری کیره ک: .
دنیا نینگ برچه اولکه لری قطاریده یلغوز افغانستان. واسراییل نینگ انه او یاسا سی. یوق، نینگه ؟
همه گه بیلی که افغانستان ده گی بوگونکی تراژیک حالت، توغریدن توغری، خارجی کوچ لر نینگ مداخله
سی، خلق ارا کوچلری نینگ اره لریده گی توقنشو ویرلشمیش ملت لر امنیت شورا سی دایمی. اعضا لری
نینگ اره لریدی رقابت لر نتیجه سیدیر، که حقوقن و اخلاقن افغان خلقی قرشیسیده اوتانچ و شرمنده
لیگ لرینی کوستماقده دیر.

تاسف بیلن افاده قیلش کیرک که اوشبو مدت ده، ملت لرارا توپلومی (جامعه بین المللی) افغانستان ملتی
اوچون اوزی نینگ اخلاقی سوروملو لیک لریدن قاچینیب، سوزده همه شمول حکومت دیکن ایچی
بوش بیر افاده ارقه سیگه سیغینیب، اصلی و بنیادی. مساله یعنی انه یاسا انفاذی و طالبان رژیم نینگ
، بیرلشمیش ملت لر سازمانی منشور لریگه باغلی بولیشی دن سوز ایتمه گن. بوا یسه بو سازمان نینگ بیر
اورتاق شرکت وضعیتیکه توشورگنلیگینی خلق ذهنیتیکه تداعی ایتماقده دیر.
زمانی کیلمیش ایکن، خلق ارا توپلومی خاصتن بیرلشمیش ملت لر سازمانی، افغانستان خلقی نینگ سیس
سیزچه فریادیگه قولا ق اسیب، اولر نینگ بیرلشمیش ملت لر منشوری لریگه مندرج بشری حقلرینی اعاده
سی اوچون کیرکلی سعی وتلاش ایتما غی لازم دیب توشونه میز.
طالبان رژیم نینگ خلقی میز نی بوانسانی ایستک لر توغریسیده گه توتومی، ملی منفعت لری میز گه قرشی
، وکیله جکده وخیم بیر حالت یره توجیسی بولیب، توغری دن توغری ملتیمیز نینگ یوفالیشی گه سببکار
بولماقده دیر.

افغانستان سراسری حقوقچیلر بیر لیگی، الدینگه چقریش (فراخوان) لریگه ایک (علاوه)، برچه
وطنداش لری میز دن، افغانستان بقاسی اوچون کورشگن انسانلر، افغانستان خلقی حقواورگورلیک مدافعه
چی لری، خاتین قیز حقلر لری حامیلری، ملی اقتدار وقانون محور حرکت لر طرفدار لری، مدنی
نهادلر، قانون حمایه چیلری، ایدین لر، اییتمچیلر (معارف منسوبلری)، اکادمیک ارگانلر، علمی
شخصیتلر، فرهنگ و هنر اربابلر لری، وقهار لیک و ایریم چیلیک لر گه قرشی کورش گن برچه
وطنداش لری میز دن ایسته ماقده میز که: بیر تاریخی حی علی الفلاح سیسی بیلن بیر حبل المتین (قورتولوش
ایپی) گه بیر له شیب، ملی حاکمیت گه ایگه بولیش، شهروند لیک حقی میز گه ایریشیش اوچون ملی انه یاسا
میز نی اورتگه کیلتیرش اوچون بیر سیس وهمدست بولی لینگ.
انوتمه مسلک کیرک که، حق بیرلمه یدی، حق الینه دی!

بو ملی ارمان و هدفیمیز گه ایریشماق اوچون، برچه میز هیچ قندی دیر قومگرا لیک، تیل قرقلیلیگی، سمت
گرالیک، ایدیالوژیک گرایشلردن اوزاق، مملکت ایچکریسی دتشریسدیگی کوچلر بیر له شیب مظلوم
وسیس سیز چوغونلوک ملتیمیز گه سیس بولیب، و بوفریادیمیزی خلق ارا توپلومی ویرلشمیش ملت لر
مسوول لری گه یتیشتر یلیک.

افغانستان، بو قان و حماسه توپراغی برچه میز اوچون تیک انه وطن دیر. شاه امان الله قولی بیلن، بیر
واحد اولکه نینگ ضمانتی ملی بیرلیک دیر. شو اوچون بیر چنبر ارقه لی توپله نیب، ملی بیرلیک و برابر
لیک بیلن بو امید انقلابیکه حصه قوشیب قرانغولیک و جهالت قرشیسی گه، عدالت، انسانلیک، ایرکین
لیک، بیرلیک و برابرلیک، عزیز توراغیمیز افغانستانی تیپ تیککه ایاقده توتماق اوچون
انسانی و ملی بورجی میز نی ادا قیله یلیک.

حرمت بیلن

میر عبدالواحد سادات، انجمن ریسی

فبروری اپی نینگ سیکیزی، ۲۰۲۴

دلو اپی نینگ ۱۹، ۱۴۰۲ ه. ش